

Oktober 1942 – 46 jaar later

Sylveer Pattyn

Het hierna volgend artikel geeft de ervaringen weer die ik als jongeman opdeed tijdens de Tweede Wereldoorlog. Het is een heel minieme paragraaf in de bladzijden wereldgeschiedenis die toen geschreven werden, doch het maakt er onmiskenbaar deel van uit. Menigeen die het zelf meemaakte, zal veel dingen herkennen die hij op een andere plaats gedurende deze Tweede Wereldoorlog heeft beleefd. Dit verhaal omkadert en dient ook samen gezien te worden met mijn artikel over de kajotters in het vorige jaarboek.

Reeds geruime tijd deed in Lichtervelde het gerucht de ronde dat de Duitsers mensen opeisten om naar Duitsland te gaan werken. Er waren al landgenoten die vrijwillig naar Duitsland waren getrokken, aangelokt door de vele beloften die werden gedaan zoals een hoog loon en dubbel rantsoen voor de achterblijvende vrouw en kinderen. Het feit dat er hier gebrek was aan werk en de belofte dat men na 3 maanden voor 2 weken in verlof mocht naar huis, waren verleidelijk. Toch hadden deze maatregelen niet het succes waaraan de bezetter had gedacht. Hun fabrieken begonnen een nijpend tekort aan arbeidskrachten te krijgen, mede door het steeds groter aantal soldaten dat men nodig had op de fronten en om de veroverde gebieden bezet te houden.

Eind oktober 1942 was het zover, de eerste oproepingsbevelen vielen in de bus. Ik diende me aan te melden op het "Arbeitsamt" te Roeselare (waar nu de R.V.A. gevestigd is) bij een officier, op dat ogenblik was ik nog geen 18,5 jaar oud. Daar werd nog eens hetzelfde verhaal verteld en werden alle voordelen nog eens opgesomd die ik zou hebben als ik vrijwillig vertrok. Plus als ik tekende, kreeg ik nog een nieuw paar schoenen of 750,- frank.

Ik weigerde te tekenen. Toen zei die officier dat ik bericht zou krijgen wanneer ik moest vertrekken. Indien ik het niet deed, zouden mijn vader, moeder, broer of zus opgepakt worden en verder maakte hij er weinig woorden aan vuil. Deze laatste dreiging, familieleden op te pakken, hadden we reeds ervaren. Een Duitse wagen, in de volksmond "POL" genaamd (die afkorting stond op de nummerplaat - van de Duitse Polizei) had reeds Mw Yvonne Kindt opgepakt, alsook de gebroeders Dewaele. Ondertussen maakten ook andere Lichterveldenaren dit mee bij andere officieren te Roeselare. De toekomst was er plots heel beangstigend gaan uitzien. 10 dagen later kreeg ik het bericht dat ik moest vertrekken naar Halle am Saale. Van die stad hadden wij nog nooit gehoord, we wisten zelfs niet waar het gelegen was. Thuis heerste er droefenis alom. Moeder weende, vader zweeg angstvallig; hij had reeds de Eerste Wereldoorlog meegemaakt, 4 jaar gevochten aan de IJzer en hij wist welke gevaren er met deze oproeping gepaard gingen. Ik was jong en uit op avontuur, ik had geen oog voor wat er kon gebeuren zo ver van huis en wat meer was, na 6 maanden mocht ik naar huis komen!!!

Op woensdagmorgen 18 november 1942 om 7 uur stond de trein vertrekkensklaar in het station van Lichtervelde. Er waren veel mensen en overal werd ontroerd afscheid genomen. Zo vertrokken we met onze koffer met wat kleren en mondvoorraad. Het was toch maar voor 6 maanden!!!

Overal in de streek, in Gits, Roeselare, Izegem stopte de trein om nog meer jonge mensen op te laden en overal zagen we ontroerende taferelen.

Van Kortrijk, over Gent, naar Brussel en vandaar naar de Duitse grens. Het was reeds donker toen we in Herbestal aankwamen. De trein reed de ganse nacht door en we wisten niet waar we waren, we probeerden wat te slapen. Tegen de middag kwamen we in Leipzig aan. In dat enorm groot station moesten we overstappen op de trein naar Halle am Saale. Die trein zat al proppensvol, zodat we in de gangen en overlopen dienden recht te blijven staan. In een wagon eerste klas, zaten Duitse militairen, behangen met eretekens, die waarschijnlijk met verlof gingen. We werden heel nauwlettend in het oog gehouden door de kaartjesknipper. Een half uur later waren we in Halle am Saale.

Daar aangekomen, wisten we niet goed wat te doen. Ik zakte af naar de cafeteria doch kon er niets krijgen want ik had geen Duitse marken, me er wat verwarmen dat kon wel. Nog andere treinen stopten en veel jonge mensen stapten uit. Dit ongeveer tot 18 uur. Dan kwam er iemand vragen in burgerkleren, wie we waren en wat we daar kwamen doen. We antwoordden dat we daar van de trein hadden moeten stappen maar dat we verder van niets afwisten. Daarop ging de man telefoneren. Verschillende heren kwamen kort daarna onze groep bekijken maar blijkbaar wist niemand juist waar wij terecht moesten. Uiteindelijk kwam de politie erbij en moesten we rond 19.30 uur allemaal op legervrachtwagens stappen, die ondertussen voor het station waren stilgevallen. Daar het reeds donker was, wisten we weer niet waar men ons naartoe bracht. We zouden uiteindelijk onderdak krijgen in houten barakken. De Lichterveldenaren, samen met enkele jongens uit Gits stonden bij elkaar. Een militair (later bleek dit een Lagerführer te zijn) kwam op ons groepje af en verdeelde ons over de barakken. Zo'n twintig man per barak.

Nu volgt een korte schets hoe de barakken er uit zagen:

Soldatenbedden voor 2 personen, boven elkaar, met strozak. Daarnaast een soort van "melkstoeltjes" en voor elk een soldatenkast. 2 houten tafels en een kolenkachel. Binnenin was het ijskoud door de grote spleten die in de houten muren zaten.

We moesten ons begeven naar een magazijn waar we elk een deken, een kom, een bord, een verlakt bruin kopje, een mes, een lepel en een vork kregen. Gelukkig had ik van thuis ook een deken mee want het was er ongelooflijk koud.

De volgende morgen maakten we kennis met wie in dezelfde barak "logement" had.

10 Lichterveldenaren:

- BLOMME Rafaël – Hazelstraat

- (†) CASIER André – Vandewallestraat
- (†) DESLOOVERE Albert – Koolskampstraat (Voerman)
- GRUYAERT Marcel – Gitsevoetweg
- (†) HAELEWYNDT Omer - Oude Bruggeweg
- LEDENT Albert – Gezellelaan
- (†) STRUBBE Firmin - Zwevezelestraat ('t Hoge)
- (†) WERBROUCK André – Kasteelstraat
- (†) WERBROUCK Jozef – Kortemarkstraat
- en ikzelf PATTYN Sylveer - Processieweg

6 Gitsenaars :

- (†) AERENS Maurice
- (†) DECORTE Gilbert
- (†) MISSIAEN Paul
- (†) SEYS Oscar
- (†) STROOBANT Constant
- COMPERNOLLE Gaston

verder uit Wakken

- (†) CALLENS André

uit Bordeaux (F) :

- DUSSAN Pierre († bombardement 31.03.1945)

's Morgens kregen we malkoffie met een hard stuk brood, een stukje boter (de grootte van een suikerklontje) en een lepel marmelade. Daarna was er appèl en werden we onder de leiding van een Lagerführer naar de fabriek gebracht. Daar moesten we papieren invullen, werden foto's genomen, dit alles om verschillende paspoorten te maken. Een vreemdelingenpas, een fabriekspas om binnen en buiten te kunnen. Die werden gecontroleerd door de fabriekspolitie, die dag en nacht wacht liepen met vervaarlijk uitzierende herdershonden.

Rechtstaand van L naar R: Jozef Werbrouck - Sylveer Pattyn - André Casier - Firmin Strubbe
Zittens achter de tafel van L naar R: Rafaël Blomme - André Werbrouck - Gaston Vancompernelle (Gits) - Omer Haelewyndt - Marcel Gruyaert
Zittend op het stoeltje: Oscar Seys (Gits)
Zittend voor de tafel André Missiaen (Gits) - André Callens (Wakken) - Pierre Dussan (Fransman) en Gilbert Decorte (Gits)

De fabriek was een vliegtuigfabriek van Siebel vandaar de naam "Siebel Flugzeug Werke". Wij werkten aan het type "Junker" maar daar werden onder andere ook de beruchte "Stuka's" gemaakt. Er waren ongeveer 8.000 man tewerk gesteld die in een twee ploegen stelsel werkten. Wij waren "gelogeerd" in het Gemeinschaftslager Mötlich IC 2 Stube 7 der D.A.F. Dit Lager stond bekend onder het "Tsjechisch Lager" omdat het grootste deel van dit Lager uit Tsjechen bestond. Daarnaast waren er nog Nederlanders en Fransen aanwezig.

Rechtstaand van L naar R: Maurice Aerens (Gits) - Oscar Stroobant (Gits) - Jozef Werbrouck - Omer Haelewyndt - Rafaël Blomme - André Callens (Wakken) - Gaston Compernelle (Gits) - Oscar Seys (Gits) Zittend van L naar R: Albert Ledent - Sylveer Pattyn - André Werbrouck – Gilbert Decorte (Gits) – André Missiaen (Gits)

Toen we na de eerste dag terug naar ons Lager werden gestuurd, wat midden op het platteland lag, en zo'n 20 minuten lopen was van de fabriek, kregen we een karig avondmaal. Aardappelen met de schil, een beetje vlees en magere saus plus ons rantsoen brood voor de volgende dag. Het was zwart Duits brood, gebakken met zuurdesem. 's Anderendaags terug naar de fabriek waar we allemaal naar de dokter moesten en opnieuw papieren moesten invullen. Dit voor het bekomen van rantsoenkaarten, een bewijs om met de tram te mogen meerijden; kortom voor alles was er een pas of kaart nodig, maar ondertussen hadden we nog altijd geen Duitse Pfennig op zak.

De volgende maandag moesten we niet naar de fabriek, maar werden we naar de stad gebracht, naar een technische school ("vakschool") om herscholing te volgen die 14 dagen duurde. Het was een school waar men ons een spoedcursus "bouw van vliegtuigen" gaf. We moesten leren klinknagels riveren in duraluminium met perslucht. De ene moest riveren, de andere moest leren de stukken tegen te houden. Na 8 dagen al, de zaterdagavond, kregen we te horen dat we het onder de knie hadden en dat we de maandagochtend konden beginnen om 6.30 uur in de fabriek. We moesten werken van 's morgens half zeven tot 's avonds half zeven. De

ene week hadden we de dagploeg, de andere week moesten we 's zondagsavonds beginnen om half zeven tot de maandagmorgen om half zeven.

- André Werbrouck, Albert Desloovere en ikzelf werden tewerk gesteld in Bouw 15, waar vleugels van de vliegtuigen werden gemonteerd. André zat in Takt 1 waar alle delen van een vleugel werden samengebracht. Hij moest samenwerken met een Duitser die zijn leermeester was.
- Albert Desloovere werkte in Takt 5. Hij moest de dekplaat van de vleugels riveren waarbij hij geholpen werd door een Russisch meisje. In deze fabriek werden er vele Russische meisjes (14 à 16 jaar) tewerk gesteld. Ze waren gevangen genomen uit een kostschool en overgebracht naar Halle om ook in de fabriek te werken.
- Omer Haelewyndt diende te werken in Bouw 16. Hij moest aluminiumbuizen plooiën door middel van warm zand, in één kaliber, en dit de ganse dag door.
- Raf Blomme, Jozef Werbrouck, Marcel Gruyaert, Albert Ledent en Firmin Strubbe moesten naar Bouw 22 waar hun geleerd werden hoe elektrische leidingen, buizen, brandstoftanks en dergelijke meer te monteren in de vleugels van de vliegtuigen.
- André Casier werkte in Bouw 22 in het magazijn voor het verdelen van onderdelen.
- Ikzelf zat in Takt 2 waar ik de motorblok moest riveren in de vleugel. Ik moest er samenwerken met een jonge Fransman uit Le Mans. Hij moest de klinknagels tegenhouden tot op de gewenste dikte. Alles moest perfect zijn en werd dan ook streng gecontroleerd. Wat niet goed was, moesten wij zelf overdoen.

Zo kwam 1943 aan. Daar in Halle was de winter veel strenger dan bij ons. Het vroom hard en de sneeuw lag 50 à 60 cm dik. Het was erg koud in de barakken omdat de vele spleten in de houten muren alle ijzige tocht en zelfs sneeuw doorlieten. Onze adem vroom 's nachts aan ons deken. Daarom schoven we de bedden samen zodat we over 4 dekens konden beschikken en met twee was het warmer dan alleen slapen. We hielden onze kleren ook aan om te slapen en we gebruikten tevens de dekens van de jongens die de nachtploeg hadden. Per dag kregen we slechts enkele bruinkoolbriketten per kamer om onze kachel 's avonds wat aan te maken. Zo werd het voorjaar van 1943. We kregen ondertussen ook de eerste pakjes die opgestuurd werden van bij ons thuis, met vlees, brood, tabak en dergelijke. Zo bouwden we ons eigen rantsoen op en dat was erg welkom. En weldra begon er ook ruilhandel met de Duitsers en met andere arbeiders in de fabriek. Brood of vlees tegen onze tabak. Want voor een verstokt roker was een rantsoen van 2 sigaretten per dag zeer weinig. Er waren zelfs veel Duitsers die kruidentheë rookten.

Ons loon in de fabriek was erg gering. Officieel kregen we 40 Pfennig per uur, omgerekend in de munt van toen was dat ± 4,80 Bfr. Daarvan ging per week 10 Mark af voor ons eten en ons logies, verder werden er reiskosten afgetrokken; kortom er werd zoveel afgehouden dat er voor ons weinig overbleef. Als we dan uitleg vroegen, kregen we te horen dat we geen 21 jaar waren en zo doende niet het volle loon

kregen. Met het weinige geld dat we overhielden, konden we 's zondags (als we niet moesten werken) na de mis, eens naar de bioscoop gaan en onze tram betalen. Anders kwamen we te voet terug om wat geld te sparen. Onze barak lag op anderhalf uur lopen van het centrum van Halle.

Dieser Ausweis ist zu Beginn eines jeden Kalenderjahres und bei Stellungswechsel zu erneuern. Nicht übertragbar!

Beschäftigungs- und Einkommens-Ausweis
zur Benutzung der Straßenbahn und Omnibusse der Werke der Stadt Halle A.-G.
auf Wochenkarten und Frühkarten für Berufsverkehr

Herr }
Frau } (Vor- und Zuname) Jatzen Jyboer
Fräulein }
Unterzeichneter }

wohnhaft in Gemeinschafts-lager Müntzfeld Straße: der D.A.F.G. Straße 7

ist als Halle-Soole

bei mir — uns — berufstätig, was hiermit bescheinigt wird. Gleichzeitig wird bestätigt, daß sein — ihr — mein Einkommen, ausschließlich Kinderzulagen, den Betrag von monatlich 300 RM (jährlich 3600 RM) brutto nicht übersteigt.

Halle-Soole
25 - 11, den 24 - 11 1942

Stiebol-Flugzeugwerke G.m.b.H
Ausbildungsleitung
(Stempel und Unterschrift des Arbeitgebers oder selbständig Berufstätigen)
Jyboerberg

Bedingungen umseitig.

Str.-B. 23 a. Form. 63.

Voor alles en nog wat was er wel één of ander pas nodig Hier een pas zodat je gebruik kon maken van bus of tram.

We begonnen meer contact te leggen met de kampgenoten en ook met de Duitsers zelf (op dat ogenblik werkten er nog tamelijk veel in de fabriek) konden we regelmatig gemoedelijk praten. Zo kwamen we te weten dat de Duitsers verteld was dat wij vrijwillig naar Duitsland waren gaan werken omdat er in België grote hongersnood was en dat het dankzij de Duitsers was dat wij nog in leven waren. Toen we dit hoorden, waren we pas echt op onze tenen getrapt en toen wij onze versie van de feiten gaven, werd dit zeer sceptisch onthaald en niet geloofd. Het gevolg was toen we een pakje van thuis kregen met worst of anders vlees, kaas of brood, dan gingen we de volgende dag met 5 à 6 extra dikke boterhammen met een groot stuk vlees naar de fabriek en toonden dat aan de Duitsers en zeiden dat dit het normale eten was van de Belgen zelfs op dat ogenblik, tijdens de oorlog. De Duitsers konden niet anders meer dan ons geloven. Wij werden dan met wat afgunst aangekeken. We aten dan ook maar één zo'n boterham op, de rest namen we terug mee om ons rantsoen wat aan te dikken gedurende de daarop volgende dagen.

D. C. 1836

Chemins de fer Belges

Belgische Spoorwegen

Belgische Eisenbahnen

Etiquette (inscription manuscrite)
Etiket (met de hand te schrijven)
Beklebe-nummern (handschriftlich)

34 98

[Handwritten signature]

Transport international de colis express Internationaal vervoer van expressegoed Internationale Expressgutsendung

Bulletin — Expressgutschein

Bulletin de livraison Afleveringsbulletin Auslieferungsschein

La partie encadrée d'un trait gras est à remplir par le Chemin de fer. — Het met een vette streep omlijnde gedeelte dient ingevuld door den spoorweg. — Die stark umrahmten Teile sind von der Eisenbahn auszufüllen.

Gare destinataire : — Station van bestemming : Bestimmungsbahnhof : HALLE		Pour le n° Voor den trein N° Zum Zug Nr. 34 98		Acheminement via — Vervoer voor — Leitungsweg über	
Itinéraire : Vervoerweg : Wegangabe : (à remplir seulement si les tarifs prévoient différentes routes) (enkel in te vullen zoo de tarieven verschillende wegen voorzien) (nur auszufüllen, wenn die Tarife verschiedene Wege vorsehen)					
Destinataire : Geadresseerde : Empfänger : Sylveer PATTYN, Gemeenschapsalter S.F.W. - Hauptlagerstrasse, (nom et adresse) - (naam en adres) - (Name und Anschrift)					
Observations de l'expéditeur : Opmerkingen van den afzender : Zulässige Erklärungen des Absenders :		Barak 3, Stube 5, Nötzlich 3, HALLE / Saale.			
Nombre de pièces Getal stuks Stückzahl	EMBALLAGE VERPAKKING VERPACKUNG	CONTENU — INHOUD — INHALT		Désignation des déclarations de douane, déclarations fiscales et autres papiers d'accompagnement Opgave van toelaangiften, fiscale aangiften en andere begeleidingspapieren Verzeichnis der Zoll-, Steuer- und sonstigen Begleitpapiere	
		Foodingware kleding			
Remboursement Nachnahme		en lettres in letters wortlich		Fr. Ct	
Brussel } le } 23/11/43 } 19		Timbre à date de la gare expéditrice Datumstempel van het station van afzending Tagesstempel des Versandbahnhofs		Timbre à date de la gare destinataire Datumstempel van het station van bestemming Tagesstempel des Empfangsbahnhofs	
Hulp aan Jonge Arbeiders POINCARELAAN 79 (Signature et adresse de l'expéditeur) (Handtekening en adres van den afzender) (Unterschrift und Anschrift des Absenders)					
Poids réel Werkelijk gewicht Wirkliches Gewicht	Poids taxé Berekend gewicht Berechnetes Gewicht	Monnaie Munt Währung	Port Vracht Fracht	Autres frais Andere kosten Andere Gebühren	
				Désignation Opgave Bezeichnung	Montant Bedrag Betrag
				13.30	
				15	
				25.30	
Somme à payer par l'expéditeur : — Door den afzender te betalen som : — Vom Absender zu bezahlen Summe :		14. DEZ 1943			
Frais en cours de route, à la gare de : Kosten onderweg, in het station : Unterwegsgebühren in :		Name: [Handwritten]			
Somme à percevoir du destinataire - Van den geadresseerde te innen som - Vom Empfänger zu erheben Summe En outre, voir remboursement - Zie bovendien remboursement - Dazu Nachnahme siehe oben		Währung - Waarde - Währung			

MAISON D'ÉDITIONS, COUILLET, 4026 - 9 - 13 (60.000)

Afleveringsbewijs van een pakje, opgestuurd door de K.A.J. uit Brussel

De verhuis van Lager Mötzlich I naar het nieuwe Lager Birkham. Let op een zogenaamde "Suikerbroodbunker voor twee personen".

Zomer 1943. Van L naar R: Marcel Gruyaert - Rafaël Blomme - André Casier en Sylveer Pattyn.

Zicht op de ene zijde van het Lager met achteraan het groot spoorwegknooppunt Halle - Berlijn. Op de rechter onderhoek: het bovenste deel van de trap, met op dezelfde kant de kantine, de wasbarak en het magazijn.

De trap om in het Lager te komen (64 treden). Bovenaan de trap stond een barak waar een zoeklicht stond opgesteld, ook langs de andere zijde stond een zoeklicht, een veel sterker.

In de maand april 1943 werd er een nieuw Lager gebouwd. Deze barakken lagen in zandgroeven die nog een tiental minuten verder lagen. Ook wij moesten verhuizen. De kwaliteit van deze barakken was iets minder erbarmelijk als onze voorgaande. Er was plaats voor een 1.500- tal arbeiders van verschillende nationaliteiten. Het Lager was aan weerszijden omringd door zoeklichten. Aan de ene kant een klein, aan de andere kant een enorm groot zoeklicht dat gebruikt werd om 's nachts de vijandige vliegtuigen te zoeken die overvlogen. We waren daar erg verwonderd over daar we tot op dat ogenblik nog nooit alarm gehad hadden. Een paar maanden later werd dit echter anders, daarover verder meer.

Intussen hadden we onze 6 maanden erop zitten en de getrouwde mannen keken dan ook al uit om in verlof te gaan. Voor enkelen lukt dat. De jongeren moesten wachten. Velen die in verlof gingen en na 14 dagen terug moesten keren, kwamen niet meer terug. Zodoende werd het voor ons al heel wat moeilijker om in verlof te gaan. Voor ieder die in verlof ging, moest er één werkmakker borg staan. Als die niet terugkwam, moest diegene die borg stond er niet meer op rekenen om zelf in verlof te gaan. Slechts enkelen kwamen zo terug. Ook ik stond borg voor iemand en ook die is niet teruggekeerd zodat ik nooit in verlof ben kunnen gaan. Een andere manier om verlof te krijgen, was dat men een officieel document opstuurde vanuit de gemeente thuis waarop stond dat vader of moeder stervende was.

Ook om te huwen mocht men 14 dagen verlof nemen. Vele Lichterveldenaren zijn onder die mom terug kunnen keren. Maar hoe we het ook probeerden, voor diegenen die borg stonden, was elke kans verkeken om weg te komen uit Duitsland en naar België terug te keren. Zelfs de Duitsers die bij ons werkten, maar eigenlijk in Ulm of Keulen woonden, konden na verloop van tijd geen verlof meer krijgen, ook zij zijn daar moeten blijven tot na de oorlog.

We naderden het einde van 1943. De Duitsers kregen het moeilijk in Rusland. Ze verloren veel mensen. Veel Duitsers kwamen zeggen dat het er voor hen maar slecht uitzag, ze moesten immers Halle verlaten om in Rusland de troepen teervoegen. Begin 1944 was het definitief afgelopen met welke verloven dan ook. De Lichterveldenaren die er toen nog verbleven, waren R. Blomme, J. Werbrouck en ikzelf, verder ook nog jongens uit Roeselare, Izegem, Staden, Tielt en Westrozebeke. Een 30- tal Vlamingen in totaal.

Dan kwam de landing van de geallieerden in Normandië. Dit nieuws was reeds diezelfde dag tot bij ons geraakt. In de fabriek begonnen de Duitsers het steeds moeilijker te krijgen. Iedere dag was er wel ergens een onderdeel te kort wat de ganse fabriek vierkant deed draaien. Soms hadden we halve dagen niets te doen door gebrek aan onderdelen. Ongelooflijk maar waar, op een bepaald ogenblik kregen we onderdelen uit Engeland via Turkije. Dit was halfweg 1944. Ik heb menig zulke kist helpen openmaken om zo de lopende band weer op gang te kunnen brengen, zodat de productie opnieuw gebracht kon worden op één tweemotorige Junker per twee uur.

Zo sukkelde de fabriek naar het einde van 1944. Er was steeds minder werk, maar toch moesten we 12 uur in de fabriek present zijn, we werkten nog altijd in twee ploegen stelsel.

De fabriek draaide stilaan zonder Duitsers, de enigen die overbleven, waren de Voorarbeiders, meestergasten, oppermeesters en ingenieurs. De rest waren allemaal vreemdelingen. Op 01 augustus 1944 kwamen er in ons Lager zo'n 1.000 politieke gevangenen uit het concentratiekamp Buchenwald aan. Ons Lager werd in twee verdeeld, aan de ene zijde de politieke gevangenen en wij aan de andere kant. Op de vier hoeken van hun deel werden wachttorens gebouwd met zoeklichten en bewaakt door Duitsers met mitrailleurs. Herscholing kregen ze niet. Ze werden ons toegewezen en ze moesten het zomaar leren. Ik kreeg een Russische jongen van 14 jaar bij mij die Duits sprak (hij kreeg Duits als tweede taal op school). Hij werd gevangen genomen toen hij Duitse plakbrieven aftrok.

Kontrollkarte
für den Auslandsbriefverkehr

Name und Vorname: Tattijn Lubwee 46493

Wohnort und Straße: Halden 3
Verwaltungsbüro

Geburtsdatum: 11-5-21

Eigenhändige Unterschrift: Tattijn P.

Datum der Ausstellung: 15. Jan 1944

Nicht übertragbar!

Stempel der ausstellenden Behörde: Birkhahn

Halle (Saale)

Na verloop van tijd werd het zelfs zo streng dat wij niet meer dan tweemaal per maand een brief mochten versturen hetzij naar ouders of kennissen. Telkens we een brief verstuurden, werd een stempel geplaatst op deze "Kontrollkarte für den Auslandsbriefverkehr".

Tussen die gevangenen zaten er mensen die een armband droegen (met CAPO waren dit meestergasten, met VOR waren dit voorarbeiders). Dit waren militairen met een hogere rang die gevangen genomen waren. Samen met die gevangenen waren ook hun 55-bewakers meegekomen en die sloegen er gemakkelijk op los. Op dat ogenblik hadden wij al niet veel meer om te eten maar zij hadden nog minder. Wij gingen delen met hen en sloegen al eens een maaltijd over ten hunne voordele. Het leven in het Lager was dan ook al niet meer zo rustig als in de beginperiode. Zowel overdag als 's nachts was er regelmatig alarm. Ook de fabriek werd getroffen met enkele doden en heel wat gekwetsten tot gevolg. Maar het meest kreeg de stad het te verduren. Daar waren er na de bombardementen soms honderden dan weer enkele duizenden doden.

SIEBEL-FLUGZEUGWERKE G. M. B. H.
RB Nr. 0/0320/0001

Postanschrift: Siebel-Flugzeugwerke G.m.b.H., Halle (Saale) 2, Schließfach 159/360 Drahtwort: Siebelflug Halle Fernsprecher: Halle 7391 (Sammel-Nr.) Fernschreiber: 05 Lpz. 1117 Siebelflughalle Codes: Mosse-Code Mosse-Supplement

An das
Gfm. Sylveer Pattyn
Ktr.-Nr. 430/46423
im Hause

Bei Antwort stets anzugeben
Unsere Zeichen Halle (Saale), Boelckestraße 70
KGLU/Pa/He/a. 9.2.44.

Ihre Zeichen Ihre Nachricht vom Unser Hausruf 364

Betreff

Bürgschaft für Gfm. Ktr.-Nr. 515/46418

Sie haben für die pünktliche Rückkehr des oben genannten Gfm. aus seinem Urlaub die Bürgschaft übernommen. Da das genannte Gfm. bisher jedoch an seinen Arbeitsplatz noch nicht wieder zurückgekehrt ist, ist somit der Anspruch auf Ihre nächstfällige Familienheimfahrt verwirkt.
In Ihrem Interesse empfehlen wir Ihnen, auf den Urlauber dahingehend einzuwirken, dass dieser unverzüglich seine Arbeit wieder aufnimmt.

Siebel - Flugzeugwerke G.m.b.H.
I.A. I.A.

Eschler

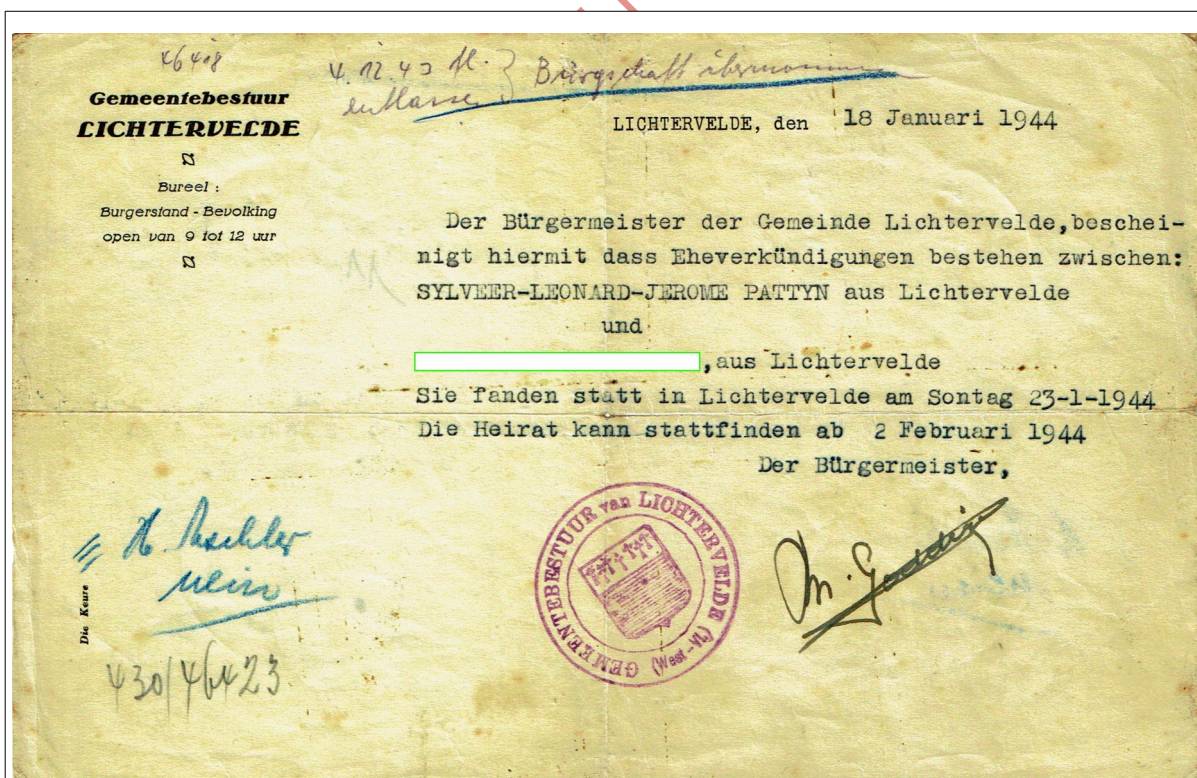
Direktion Berlin:
W 35, Tirlitzufer 90
Ruf 21 2331 und 21 3034
Fernschreiber 01 14 23
Drathwort: Siebelflug Berlin

Konten:
Mitteldeutsche Landesbank Halle,
Konto-Nr. 10280
Reichsbank Halle/S., Kto.-Nr. 18/668
Postcheckkonto Leipzig 3045

SFW 3/20

Document waaruit blijkt dat Sylveer Pattyn borg stond voor X, een werkmakker, zodat deze laatste in verlof kon komen (d.d. 04.12.1943). Hij was echter op 09.02.1944 nog steeds niet teruggekeerd. - Voor Sylveer Pattyn viel dus de aanspraak om met verlof te kunnen komen naar België, tevens werd hem aangeraden X op de hoogte te brengen dat hij het beste zo vlug mogelijk naar Duitsland terugkeerde.

Zo ging de tijd voorbij en kwam 1945 samen met het feit dat de wrok tegenover de vreemdelingen toenam. Niet vanwege de Duitsers in de fabriek maar veeleer van de gewone burgers in de stad. Op één zondag werden we eens twee keer van de tram gegooid, alleen maar omdat we vreemdeling waren. De tramcontroleur zei dat er geen plaats was op zijn tram voor mensen zoals wij. Een anekdote in die zin is toen ik op een zondagavond van de mis kwam en de tram nam, in mijn beste kleren nog wel (een blauw werkkostuum dat ik spaarde voor de zondag want mijn kleren die ik meehad van thuis waren allemaal veel te klein geworden en versleten - ik was nog een stuk gegroeid) zaten twee bejaarde Duitsers voor mij. Zij hadden geen goed woord over voor ons vreemdelingen, zeiden dat wij hun eten opaten en dat wij daar toch niets deden, kortom dat zij ons beter konden buitengooien. Ze dachten dat ik hen niet verstond maar het was mij te veel geworden. Ik heb de heren van antwoord gediend in het Duits. Bij de volgende hoek zijn ze afgestapt en hadden niets meer te zeggen. Het bomalarm werd steeds maar veelvuldiger. Het ergst was het de zaterdag voor Pasen (31.03.45) dan was er 3 keer bomalarm in een tijdspanne van twee uur. Het langste alarm duurde een half uur aan één stuk door. Er viel een bommenregen neer op de fabriek en op de stad. In ons Lager waren er 29 doden waaronder 1 Vlaming, een goede vriend en tevens kamergenoot, en 28 Fransen. Ook nog enkele Nederlanders die op dat ogenblik in de stad waren, sneuvelden. Totale balans van dit bombardement werd geschat tussen de 7.000 à 8.000 doden. Wij moesten dan mee naar de stad om puin te helpen ruimen (2 weken later werden nog steeds lijken geborgen van dit bombardement) en om de straten vrij te maken. Wij werden ingezet op het station om de putten te vullen om de spoorlijn terug gebruiksklaar te

Document, afgeleverd door het Gemeentebestuur van Lichtervelde, waaruit blijkt dat er (zogenaamde) huwelijksbeloften bestonden tussen Sylvieer Pattyn en Y. Bovenaan werd door de Duitsers vermeld dat Sylvieer Pattyn borg stond voor X op 04.12.1943 (deze keerde echter niet terug). Bijgevolg lukte het ook via deze truc niet om in verlof te mogen komen naar België.

maken, doch wij deden zo weinig mogelijk en zodra we de kans kregen, keerden we terug naar ons Lager. De volgende morgen werden wij opnieuw naar het station gevoerd maar dan bleven er mensen van de "Volksstorm" bij ons staan met het geweer in de aanslag en de bajonet erop. Nu konden we maar wegllopen als er bomalarm was. Enkele dagen daarna kon het werk hervat worden in de fabriek. We dienden nog steeds 12 uur te werken in het twee ploegen stelsel. Dit duurde nog tot zaterdag 18 april 1945. De maandagmorgen kwamen de eerste Amerikaanse tanks voorbij, gevolgd in de voormiddag door de eerste Amerikaanse soldaten, een 16-tal met het geweer in aanslag. Het duurde tot de volgende donderdagvoormiddag alvorens er meerdere Amerikanen kwamen. Op zaterdag reden de tanks de stad binnen. De slag om Halle begon. Op zondag kwam er een vliegtuig over dat pamfletten uitstrooide waarop de Duitsers gevraagd werd zich over te geven, indien dit niet gebeurde, zou de stad met de grond gelijk gemaakt worden. Er was voorheen nog heftig gevochten. Om 12 uur verscheen de eerste witte vlag op de fabriek en dra volgde de rest van de stad. Behalve in twee straten in de stad waar er SS-ers zaten. Daar werd nog enige tijd gevochten, zij vochten tot de laatste man.

Wij werden bevrijd door het 8ste leger van generaal Patton. Hierna hadden we nog een moeilijke week omdat wij van niemand voedsel kregen en zelf in ons eten moesten proberen te voorzien. Dat kregen wij bij de landbouwers nu eens gratis en dan weer tegen geld. Soms wilden de mensen ons helemaal niks geven, zelfs al wilden wij het betalen, ze zeiden dat wij het maar moesten halen bij de Amerikanen. Daarna werden we inderdaad bevoorrad door de Amerikanen. Er was plots voedsel in overvloed, wij waren dat ontwend en sommigen onder ons werden ziek van het te ineens te veel voedsel binnenkrijgen.

Op 19 mei 1945, de zaterdag van Pinksteren, werd ons gezegd onze koffer te pakken, we konden terug naar België, naar huis! We werden allemaal in Amerikaanse legervrachtwagens geladen, een hele chaos, allemaal nationaliteiten door elkaar. We werden naar een luchtmachtkazerne gebracht die 15 km verderop lag. Daar werden lijsten opgemaakt van alle gedeporteerden. De volgende morgen werd omgeroepen dat er voor ons een trein klaarstond. Wij vlug alles bijeen vergaard en na een paar kilometer stappen, kwamen we bij een trein die op een spoor midden in de velden stond te wachten. We werden gestouwd in 1° klasse beestenwagens die ons via Halle om naar Nordhausen brachten. Daar hebben we de nacht doorgebracht in de burelen van de tekenaars van de V1 en V2 (die fabriek was uitgehouwen en gebouwd in een berg - werk gedaan door politieke gevangenen uit Buchenwald - dit kamp was niet ver gelegen van Nordhausen). Die stonden daar overigens geladen op wagons.

Arbeitsbescheinigung.

Der/Die . . . Sylveer Pattyn
geboren am . . . 4.5.24 in . . . Lichtervelde
war vom . . . 18. 11. . . . 19 42 bis . . . 30. 4. . . . 19 45 in der
Abteilung . . . Tragwerkbau als . . . Nieter
bei uns beschäftigt und scheidet am . . . 30.4.45 . . . aus der-
selben aus.

Das Gefolgschaftsmitglied war bei der Allgemeinen Ortskrankenkasse Halle versichert.

Halle/S., d. 29.4.45

Siebel-Flugzeugwerke G.m.b.H
Gefolgschaftsbüro-L.

Op 29.04.1945 werd een attest afgeleverd door Siebel-Flugzeugwerke dat Sylveer Pattyn gedurende de periode 18.11.1942 tot 30.04.1945 werkzaam was in de afdeling "Tragwerkbau" als "Nieter".

De volgende dag reden we in Amerikaanse vrachtwagens naar Kassel, doorheen het Harzgebergte, vandaar naar Paderborn, Rheda en Munster. Diezelfde nacht stapten we opnieuw op de trein richting Dülmen, Dörsten, Yssum, Krefeld, Geilenkirchen, Herzogenrath, Kerkrade (N) en vandaar naar Valkenburg, Maastricht en uiteindelijk Luik. Daar sliepen we en werden er van hoofd tot tenen gecontroleerd. De volgende avond brachten ze ons per vrachtwagen naar het station van Luik, waar we om 2 uur 's nachts een trein hadden naar Brussel waar we 's morgens aankwamen. Van daar de trein via Gent naar Lichtervelde. We kwamen aan rond de middag, na een terugreis van 7 dagen en 5 nachten, we waren twee en een half jaar daarvoor vertrokken uit hetzelfde station. Terug thuis - 25 mei 1945.